

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШІНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ

збірник наукових праць

Одеса
2021

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол № 7 від 25.03.2021 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В.А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**
Відповідальний редактор – доцент **Соколова Г. Б.**
Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Соколова Г.Б. – доктор психологічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Лещій Н.П. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Начинова О.В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С.Д. – кандидат педагогічних наук, завідувача СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Григор'єва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редкол. О.І. Форостя та ін. - Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. - 114 с.

УДК:376
ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2021

для розвитку координаційних здібностей під час уроків фізичної культури, вживання комплексів вправ для покращення показників вдома.

2. Дослідження координаційних здібностей у борців середнього шкільного віку на уроках з фізичної культури, сприяє раціональній побудові процесу фізичного виховання, спрямованого на загальний розвиток дітей та розвитку їхньої мотивації до занять фізичною культурою та спортом.

3. Проведений педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленого нами комплексу заходів з вдосконалення методики розвитку координаційних здібностей дав позитивні результати, які дозволяють рекомендувати розроблену методику для вживання в інших класах та школах, а також для самостійних занять.

Список використаних джерел:

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании / Б.А. Ашмарин. – М.: Ф и С, 1978. – 223 с.
2. Романенко В.А. Двигательные способности человека / В. А. Романенко – Донецк: «Новый мир», УКЦентр, 1999. – 336 с.
3. Круцевич Т.Ю. Теория и методика физического воспитания / Т.Ю. Круцевич: В 2 т. – К.: Олимпийская литература, 2003. – Т. 1. – 422 с.

Масунова О.В.

АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ ВИДАТНИХ ВЧЕНИХ ХХ СТОЛІТТЯ, ПРО ОСНОВНІ РИСИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Анотація: аналізуючи педагогічний досвід видатних учених ХХ ст., можна виокремити основні риси фізичного виховання тих часів: призначення фізичного виховання полягає у формуванні здібностей особистості; особливістю фізичного виховання є тісний зв'язок між фізичним і духовним розвитком

Ключові слова: фізична культура, інноваційні, ретроспективний аналіз, здоров'я та збереження життя .

*Людина, яка перестала займатись фізичними вправами, часто чахне,
тому що сила її органів послаблюється внаслідок відмови від руху.*

Авіценна

Осмилення існуючого стану психолого-педагогічної проблеми неможливе без аналізу теоретичної спадщини і досвіду видатних дидактів і педагогів-мислителів. Узагальнення творчих здобутків основоположників педагогіки дало змогу встановити, що найбільш глибоко окреслені питання проаналізовано у наукових працях І. Боберського, Г. Ващенко, І. Гербарт, М.Йорданського, П. Лесгафта, Г. Сковорода, В. Сухомлинського, К.Ушинського та ін. Оцінюючи внесок цих педагогів у розроблення теорії і практики виховання молодого покоління на принципах збереження і зміцнення здоров'я, психічного, морального та фізичного розвитку, розкрито низку завдань і поглядів на роль освіти і виховання, усвідомлено важливі

пріоритети у справі збереження і зміцнення здоров'я, значущість фахових знань у галузі людинознавчих наук у професійній підготовці фахівців.

Фізична культура особистості у працях К. Ушинського посідає одне з найважливіших місць у цілісному вихованні молодої людини. Найвідоміші з них: «Потреба відпочинку і сну»; «Воля як влада душі над тілом»; «Схильність до лінощів»; «Фізіологічне пояснення довільності рухів»; «Фізична теорія довільності рухів»; «Мускули»; «Загальні зауваження про фізичне виховання», а також у проєкті реорганізації Гатчинського сирітського інституту та проєкті програми з педагогіки, у яких К. Ушинський розглядає фізичне виховання як засіб і мету у формуванні особистості і вимагає від інституту поліпшення процесу фізичного виховання для сиріт. Розглядаючи людину як єдине ціле, К. Ушинський у педагогічній праці «Людина як предмет виховання» встановив, що фізичний розвиток відбувається за умови активної діяльності організму і достатнього живлення тканин. Цей біологічний процес відбувається, на його думку, як стихійно, так і цілеспрямовано. У першому випадку «неумисний» фізичний розвиток відбувається під впливом зовнішнього середовища (природа, сім'я, суспільство), а в другому – «умисне» фізичне виховання здійснюється під впливом фізичних вправ, запланованих педагогом. «Правила цього впливу відповідно до цілей, для яких призначається організм людини, що росте, – писав К. Ушинський у своїй праці, – становлять один із розділів теорії мистецтва виховання, а саме виховання фізичне». Надаючи значення фізичному вихованню як чиннику оздоровлення організму дитини, педагог далекоглядно зазначив: «Гімнастика – система довільних рухів, спрямованих на доцільну зміну фізичного організму, зміцнення тіла і розвиток тих чи інших органів, але й на попередження хвороб і навіть лікування їх». Українська громадськість високо шанує пам'ять видатного педагога К. Ушинського, який зробив значний внесок у розвиток теорії фізичного виховання. Талановитий педагог надавав великого значення фізичним вправам, іграм і фізичній праці як засобам фізичного та розумового розвитку, а також різнобічного виховання особистості. Зміст фізичного виховання, на думку К. Ушинського, повинен був включати: загальне поняття про фізичне виховання, його значення; вивчення фізичних і фізіологічних процесів організму людини; мускульний процес, значення мускульної системи для організму; діяльність органів зовнішніх чуттів; нервову систему.

Значну роль у становленні української системи тіловиховання відіграв український педагог, фундатор, теоретик і практик української національної фізичної культури – професор І. Боберський. Заохпленій передовими європейськими ідеями розвитку фізичного виховання, він зумів використати фізичну культуру як ефективний засіб пробудження національної свідомості. Як зазначає Р. Тягур: «І. Боберський вирішив використати фізичну культуру як один із засобів пробудження національної свідомості народу, взявся вирвати український народ з обіймів інертності, заскорузлості, австрофілства і вказати нові шляхи боротьби за волю». За власні кошти він

надрукував перші підручники з гімнастичних вправ та спортивних ігор, ним започатковані в Україні принципи Сокільської системи виховання: всебічного розвитку особистості, оздоровчої направленості та ін. Його вислови-гасла: «Всі вперед і всі враз!», «Фізична культура на службі нації!» – актуальні і в наші дні, коли йде процес виховання національної свідомості, творення психології нової людини, зокрема у галузі фізичної культури. Послідовником ідей І. Боберського є видатний педагог-мислитель, психолог, теоретик фізичного виховання, творець національної системи тіловиховання – професор Г. Ващенко, який виклав у книзі «Тіловиховання як засіб виховання волі і характеру» історію розвитку фізичного виховання як частини виховного процесу і на цьому тлі проаналізував основи української системи тіловиховання. Г. Ващенко у своїх поглядах на тіловиховання спирається на гармонійність розвитку людини. Гармонійність ґрунтується на природовідповідності і максимально зважає природні потреби людини, зокрема біологічну потребу в русі.

За радянських часів розвитку України наукове обґрунтування системи фізичного виховання багато в чому базувалось на працях П. Лесгафта. Він автор таких праць, як «Основи теоретичної анатомії», «Сімейне виховання дитини», «Керівництво з фізичної освіти дітей шкільного віку». П. Лесгафт обґрунтував взаємозв'язок між розумовим і фізичним розвитком, визначив поетапну методіку навчання, методологію проведення ігор, створив класифікацію фізичних вправ, визначив вимоги до вчителя фізичного виховання. Історичною заслугою П. Лесгафта є обґрунтування оригінальної теорії фізичного виховання, спрямованої на всебічний розвиток особистості, характерними особливостями якої є демократизм, зв'язок із науковою та педагогічною практикою, народність і прогресивність. Вона будувалась на анатомо-фізіологічних, гігієнічних і психологічних основах з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних ознак і можливостей учнів. Фізичне виховання він вважав найважливішим засобом всебічного розвитку особистості людини, тісно пов'язаним з розумовим, моральним та естетичним вихованням: «Тільки за допомогою фізичної освіти молода людина навчається діяти свідомо, працювати наполегливо, зі зростаючою напруженістю; при цьому він навчається справлятися з просторовими відносинами і розподіляти свою роботу за часом». Видатний вітчизняний педагог В. Сухомлинський, розглядав фізичну культуру як одну з важливих складових частин всебічного розвитку особистості. Серед багатьох питань педагогіки, що привертали його увагу, однією з головних була проблема фізичного виховання школярів. Прикладом цього є «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» (розд. «Піклування про здоров'я молодого покоління, фізичний розвиток»). Добре, міцне здоров'я, за його переконанням, – найважливіша умова життєрадісного сприймання й активної, творчої діяльності кожної людини. «Духовне життя дитини, – стверджував педагог, – її інтелектуальний розвиток, мислення, пам'ять, увага, почуття, воля – великою мірою залежать від «гри» її фізичних сил.

Слабка, квола, нездорова, схильна до хвороб дитина на уроці швидко втомлюється, згасають її очі, стають млявими рухи». На думку В. Сухомлинського, виховання фізичної культури повинно бути спрямоване на турботу про здоров'я та збереження життя як найвищої цінності і забезпечення гармонії фізичного розвитку та духовного життя, багатогранної діяльності людини. На особливу увагу заслуговують думки педагога про врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів під час фізичного виховання. Бурхливий фізичний розвиток у підлітковому та ранньому юнацькому віці вимагає від учителя піклування про гармонію фізичної та розумової праці. Неодноразово В. Сухомлинський підкреслював думку про тісний взаємозв'язок між окремими складовими всебічно розвиненої особистості, і що фізкультура в цьому розумінні не повинна бути винятком. Педагог однозначно відповідав: «...Турбота про людське здоров'я, тим більше про здоров'я дитини, – це не просто комплекс санітарно-гігієнічних норм і правил, не перелік вимог до режиму, харчування, праці, відпочинку. Це насамперед турбота про гармонійну повноту всіх фізичних і духовних сил, і вінцем цієї гармонії є радість творчості». Не залишались поза його увагою і питання про людську психіку, гігієну розумової праці. Аналіз поглядів В. Сухомлинського дав змогу виявити, що принципово важливим у вихованні особистості повинна бути постійна і послідовна турбота про здоров'я молоді як невід'ємного складника навчально-виховного процесу.

Аналізуючи педагогічний досвід видатних учених ХХ ст., можна виокремити основні риси фізичного виховання тих часів: призначення фізичного виховання полягає у формуванні здібностей особистості; особливістю фізичного виховання є тісний зв'язок між фізичним і духовним розвитком; уперше гімнастика запропонована як медичний засіб для збереження здоров'я людини. Проте керуючись педагогічними поглядами зазначених авторів, видатних педагогів, фундаторів, теоретиків та практиків, в оцінюванні досягнутого, описі ретроспективи виникнення і розв'язання проблеми фізичної культури особистості та її впливу на творення всебічно розвиненої людини, зазначимо, що наступний період розвитку педагогічної думки приніс нові реалії у визначення сутності виховання особистості, виявивши необхідність теоретичного і практичного розв'язання питань фізичної і духовної культури, психічного і соціального здоров'я, цінностей фізичної культури на індивідуальному та державному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Лосев А. Ф. История античной эстетики: Высокая классика. М., 1974.
2. Соколова И. М. Методы исследования адаптации студентов. Харьков: Харьковский государственный медицинский университет, 2001. Теория и методика физического воспитания: учеб. для высш. учеб. завед. физ. воспитания и спорта / под. ред. Круцевич Т. Ю. Киев: Олимпийская литература, 2003. Т. 1
3. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Вибр. пед. твори: у 2 т. Київ, 1983. Т. 2

4. Чирва Г. Проблеми фізичного виховання і здоров'я у педагогічній спадщині К. Д. Ушинського. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. 1999. С.

Носкова Т. І., Безродна А. В.

**ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИЙ
НА ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ УМІНЬ
ТА НАВИЧОК ПОЛІЦЕЙСЬКОГО**

Сучасний стрімкий розвиток науково-технічного прогресу характеризується різноманітними змінами у суспільстві. Новітні винаходи, сучасні технології, розробки приносять людству користь, полегшують умови праці, тощо. Різноманіття професій та посад в Україні обумовлює наявність спеціальних підходів до трудової правосуб'єктності працівників. Для кандидатів на зайняття певних посад національне законодавство та локальні акти роботодавця встановлюють додаткові вимоги. Це можуть бути вимоги щодо віку, освіти, стану здоров'я, стажу роботи, ділових та моральних якостей, фізичної та психологічної підготовки тощо. Зазначене у юридичній літературі отримало назву «спеціальна трудова правосуб'єктність». Отже, володіння спеціальною трудовою правосуб'єктністю є необхідним для вступу у певні трудові правовідносини.

Службово-бойова діяльність правоохоронців передбачає силове затримання, а в разі крайньої необхідності і ліквідацію правопорушників, злочинців, терористів та інших кримінальних елементів, які під час силового затримання у переважній більшості випадків чинять опір. У свою чергу рукопашний бій, як складова спеціальної фізичної підготовки курсантів – правоохоронців МВС України під час силового затримання відіграє важливу роль, тому дослідження та удосконалення даного розділу досліджуваного єдиноборства являється практичним завданням для курсантів-правоохоронців-майбутніх офіцерів.

Взагалі ж рівень фізичної підготовки слід вважати ключовою вимогою до кандидата на службу. Фізична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності. Сучасні теоретики фізичної підготовки вважають, що освіта в цій галузі здійснюється в основному за такими аспектами: загальний “руховий”, або базова фізкультурна освіта, що передбачає вдосконалення природних, а також формування та розвиток нових рухових навичок і фізичних якостей на оптимальному для життєдіяльності людини рівні, та засвоєння мінімуму знань.

Вимоги до рівня фізичної підготовки кандидата на посаду поліцейського містяться у наказі Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної